

Biblioteksplan 2008-2012

med bilaga
“Biblioteksverksamhet i Ystad.
Lägesbeskrivning 2007.”

Kf 2008:86

Biblioteksplan 2008-2012

Innehåll:	Sida
1. Bakgrund	3
2. Biblioteksplanens syfte och styrdokument	3
Bibliotekslagen	
Ystads kommuns plattform för 2000-talet	
Uppdrag och mål för kommunal biblioteksverksamhet i Ystad	
3. Arbetsmetod	5
4. Omvärlden och bibliotekens roll	6
4.1 Lokalsamhället. Ystad-Österlenregionen.....	6
4.2 Bibliotekens roll i dagens samhälle.....	7
5. Samverkan inom biblioteksområdet	8
6. Planerad utveckling 2008-2009	8
Ny bokbuss	
Utveckling av mötesplatser	
Övergång till RFID-teknik	
7. Biblioteksplan för Ystads bibliotek 2008-2012	9
 Bilagor:	
1. Lägesbeskrivning biblioteksverksamhet i Ystad 2007.....	12
2. Statistik Ystads bibliotek 1998 – 2007.....	24
3. Bibliotekslagen (SFS 1996:1596).....	25
4. Ökad samverkan mellan bibliotek. Brev från Kulturrådet 2005-01-26..	27

Referenser:

Ystads bibliotek 2003. Biblioteksutredning. 2. rev. uppl.

Barnkultur i Ystad. Kulturprogram för barn i förskola och grundskola.

Utvärdering av försöksverksamhet med byalagens medverkan i mötesplatser/biblioteksfilialer. (Ystads kommun, Kultur o Fritid. 2005.)

Folkbiblioteken i Ystad 2006 – lokala förutsättningar för kunskapssamhället.

Svensk Biblioteksforening 2007. (Sammanställning och tolkning av 2006 års SCB-statistik.)

Bibliotekens förtjänst. Svensk biblioteksforening 2007.

1. Bakgrund

Genom en ändring (SFS 2004:1261) infördes en ny paragraf i Bibliotekslagen (SFS 1996: 1596). Den nya paragrafen har följande lydelse:

”7 a §

Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna.”

Regeringen anförde i sin proposition 2004/2005: 1, utgiftsomr.17, att samordnade insatser skulle kunna bidra till en ökad tillgänglighet för medborgarna och att samverkan på lokal och regional nivå därför borde regleras i lag. Den närmare utformningen av planerna lämnades åt kommuner och landsting att själva besluta om.

Den ökande servicen till studerande anges som ett område där kravet vuxit på samverkan mellan folk-, skol- och högskolebibliotek.

Ett annat område som förutsätter samordnade insatser är bibliotekens informationstjänster. Här har Kulturrådet under senare år prioriterat biblioteksprojekt som syftar till strategiskt utvecklingsarbete och samverkan både mellan län och mellan kommuner t.ex. inom ett geografiskt sett naturligt samverkansområde, där människor p.g.a. skol- och arbetspendling redan dagligen rör sig mellan de olika kommunerna.

Utgångspunkten för en biblioteksplan är, enligt Kulturrådets bedömning, ”att den är en gemensam angelägenhet för alla berörda politikerområden, som exempelvis utbildning, vård och omsorg, fritid, näringsliv och kultur”. Berörda bibliotek, förutom kommun- och länsbibliotek, kan vara sjukhusbibliotek, skolbibliotek och högskolebibliotek.

I det brev till kommuner och landsting som Kulturrådet skickade ut i samband med att ändringen i bibliotekslagen trädde i kraft (Dnr KUR 2005/234) pekar man på tre områden där gemensam planering bedöms som särskilt angelägen:

”Det första området är funktionshindrades tillgång till kultur, där utgångspunkten bör vara de av riksdagen antagna målen för handikappolitiken, som bl.a. säger att samhället skall utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.”

”Det andra området är barns tillgång till litteratur, där biblioteken tillsammans med skola och förskola är viktiga resurser för läsande och språkutveckling.”

Det tredje området av vikt för gemensam planering är integration och kulturell mångfald. Biblioteken spelar en viktig roll genom att de via litteratur och andra medier erbjuder personer med olika kulturell bakgrund information om det svenska samhället, men också möjlighet till kontakt med ursprungslandet.

2. Biblioteksplanens syfte och styrdokument

Biblioteksplanen är ett politiskt dokument som skall antas av kommunfullmäktige. I planen skall en lokal bibliotekspolitik formuleras.

Aktuellt styrdokument 2007 för det allmänna biblioteksväsendet inklusive skolbiblioteken är bibliotekslagen (SFS 1996:1596, 2004:1261).

Skolans verksamhet inklusive förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och vuxenutbildning regleras i skollagen (SFS 1985: 1100) och respektive läroplan (Lpfö 98, Lpo 94, Lpf 94).

Verksamheterna inom Kultur o Utbildnings ansvarsområden bottenar i Plattform för 2000-talet och kommunens i budget angivna mål. Dessa mål har sedan brutits ner i flera nivåer, där man mer konkret talar om vad verksamheterna skall uppnå kommande år.

Biblioteksplanen skall med utgångspunkt i bibliotekslagen och kommunala mål definiera bibliotekets roll inom olika politikerområden i Ystad. Den skall ange inriktning för kommande år och visa på prioriterade områden för biblioteksutveckling, där samverkan både inom det kommunala verksamhetsområdet och med andra huvudmän inklusive det lokala näringslivet skall eftersträvas för att biblioteksresurserna skall utnyttjas på bästa sätt.

Bibliotekslagen

Bibliotekslagens andra paragraf anger syftet med folkbiblioteken i Sverige och fastställer att varje kommun skall ha ett folkbibliotek. Den säger också att folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.

Folkbibliotekens mångskiftande uppdrag blir tydligt redan i första meningen:

”Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.”

I lagen fastställs att det skall vara avgiftsfritt att låna men att viss ersättning kan tas ut för porto och fotokopiering liksom förseningsavgift då utlånade medier ej återlämnas i tid.

Lagen anger också att det inom grundskola och gymnasieskola skall finnas lämpligt fördelade skolbibliotek, vilkas uppgift är att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur. Skolbiblioteken skall liksom folkbiblioteken ”ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning”.

I en särskild paragraf fastslås att folk- och skolbiblioteken ”skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov”.

I lagen anges huvudmannaskap och ansvarsfördelning för det allmänna biblioteksväsendet i Sverige liksom att biblioteken och dess huvudmän skall samverka.

Ystads kommuns Plattform för 2000-talet

”Närhet, kultur, miljö och kvalitet är de begrepp som bildar plattformen för den livskvalitet Ystads utveckling skall grundas på för 2000-talet.” Alla fyra begreppen speglas väl i den ambition som finns idag för att en mångsidig biblioteksservice skall nå kommuninvånarna.

Närheten rent geografiskt till Stadsbibliotek, filialer och bokbusshållplatser är viktig för att människor skall uppleva en god service oberoende av var i kommunen de bor. Den som p.g.a. sjukdom, handikapp eller ålder inte själv kan ta sig till biblioteket kan få böcker och andra medier via en särskild service kallad ”Boken-kommer”. Närhet till ett skolbibliotek ger elever och lärare stöd och inspiration i det dagliga arbetet med forskning och temaarbete för att stimulera till kreativt tänkande och handlande. Närhet på Internet – vi kallar det kanske hellre tillgänglighet – erbjuds via biblioteket.ystad.se, där alla med tillgång till en dator med Internetuppkoppling har lika nära till biblioteksservice dygnet runt. Möjligheten till kontakt med och handledning av kunnig och erfaren bibliotekspersonal är också en närhetsfaktor av vikt för god service.

Kultur i många former är det som förmedlas via biblioteket, vars uppdrag är att stimulera intresset för läsning och litteratur. Likaså skall medborgarnas intresse för information, upplysning och utbildning främjas.

Biblioteken erbjuder en öppen miljö för möten, upplevelser och kunskapssökande. Ett offentligt rum, som välkomnar alla. Bibliotekets möjlighet till avskildhet och gemenskap på samma gång tilltalar många besökare. Hur biblioteksmiljön skall utformas för att locka ännu fler besökare är en intressant framtidsfråga. Ett scenario där alla sitter hemma och lånar, läser, lyssnar, söker information i databaser, skickar in sina hemtentor till läroanstalten och endast har fysisk kontakt med pizzabudet tillhör inte framtiden utan är en möjlighet redan nu. Den som kan väljer andra alternativ. Biblioteken har en stor potential som kreativ miljö inte minst inom skolan.

Kvalitet eftersträvas i all biblioteksservice. I direktkontakt med låntagare och biblioteksbesökare skall personalen eftersträva en hög servicenivå. Professionalism vid medieinköp och översyn av samlingar är en förutsättning för kvalitet i utbudet. IT-stöd i rutinarbetet med utlåning och återlämning måste vara välutvecklat och säkert liksom de självbetjäningssmöjligheter som erbjuds via särskilda enheter på Stadsbiblioteket eller via den Internetbaserade allmänna katalogen, OPAC (Online Public Access Catalogue). Kvalitetshöjande för skolbiblioteken är den stegvisa övergången till en gemensam databaserad mediekatalog med möjligheter till självbetjäning.

Uppdrag och mål för kommunal biblioteksverksamhet i Ystad

Uppdrag och mål för den kommunala biblioteksverksamheten, utöver vad bibliotekslagen stadgar, definieras varje år i den kommunala budgeten. Biblioteksservicen skall upplevas ha en god nivå. För 2008 anges i kommunens nivå 2-mål att bibliotekens roll som mötesplats skall utvecklas genom särskilda satsningar på två filialer, möjligheterna att samverka angående bokbusservice med någon eller några grannkommuner skall undersökas och tjänstegaranti skall säkra en viss servicenivå.

3. Arbetsmetod

Arbetet påbörjades hösten 2006. Kultur- och fritidsnämndens, efter årsskiftet Kultur- och turismnämndens, presidium har tillsammans med förvaltningschefen utgjort styrgrupp för arbetet med biblioteksplanen. En arbetsgrupp på Ystads bibliotek har under bibliotekschefens ledning deltagit i planering och genomförande av diskussioner i fokusgrupper med hela bibliotekspersonalen runt ämnen som mediesamling och medieplanering, tillgänglighet och IT.

Ett seminarium på temat "Alla behöver biblioteket" hölls i november 2006. Inbjudan gick ut till politiker och tjänstemän vid berörds kommunala nämnder och förvaltningar, Sydsvenska gymnasieförbundet, friskolor och studieförbund. Bibliotekschefen har också informerat Näringslivsrådet i kommunen om arbetet med biblioteksplanen och hur bibliotekets informationsservice kan vara till gagn för näringslivet i Ystad. Kultur- och turismnämndens kontaktpolitiker för biblioteksverksamheten har i en s.k. SWOT-analys definierat styrka, svaghet, hot och möjligheter med utgångspunkt i aktuell verksamhet vid Ystads bibliotek 2007.

Den aktuella lägesbeskrivningen (Bil. 1) har tagits fram efter samtal med rektor och studievägledare på Forum Ystad och särskild kontakt har också tagits med friskolorna angående deras biblioteksservice till elever och lärare. Slutligen har samtal förts med personal och ansvarig administrativ chef vid lasaretsbiblioteket i Ystad.

Då det gäller grundskolornas biblioteksverksamhet bygger lägesbeskrivningen dels på en enkät till skolorna som gjordes i samband med biblioteksutredningen 2002, dels uppgifter som rektorer och lärarbibliotekarier lämnat i samband med de årliga gemensamma ansökningarna till Kulturrådet angående bidrag till inköp av böcker för att stimulera elevernas läsning.

4. Omvärlden och bibliotekens roll i samhället

Allmänt

Övergången från industrisamhälle till kunskapssamhälle under senare delen av 1900-talet har inneburit stora strukturella förändringar i samhället och därmed också en del problem t.ex. friställningar på arbetsmarknaden och ökade krav på utbildning inom alla samhällsområden.

För att tillgodose utbildningsbehovet har satsningar gjorts inom kommunal vuxenutbildning, det s.k. livslånga lärandet, högskolorna har blivit fler och högskoleutbildningar har också decentraliserats till mindre kommuner, ofta inom ramen för ett kommunalt lärcentrum.

Utvecklingen inom informationsteknologin går snabbt och erbjuder nya möjligheter till utbildning och jobb på distans. De allmänna kommunikationerna har också förbättrats. Det går idag att bo i Ystad och arbeta i Köpenhamn.

Andelen pensionärer stiger. Det märker vi inte minst i Ystad där antalet invånare i åldern 65 och däröver är 23 % (SCB 2007-12-31). Motsvarande siffra för 2001 var 21,2 %. I de nära framtidsprognoserna betraktar man denna grupp, där många är välutbildade och friska långt upp i åren, som en betydande målgrupp för satsningar inom kultur- och fritidsområdet.

Utbudet inom kulturområdet är stort, varierat och växande. Detta gäller både på den kommersiella marknaden och i samhällets regi. Detsamma gäller för medieutbudet, där aktuella pocketböcker trängs i varuhusen med ljudböcker och dataspel. Internetshopparna är ofta de mest prisvärda alternativen. Ungdomarna lägger mycket tid på de möjligheter som erbjuds via Internet att gratis ladda ner musik, film och böcker direkt till den egna datorn.

Människors fritid eller snarare fria tid är idag mer varierad över år och vecka. Det är länge sedan industrisemesterns dagar, då Sverige stängde i juli månad. Längre semester, arbetstidsförkortning, flexibel arbetstid är faktorer som påverkar kultur- och fritidsvanorna.

4.1. Lokalsamhället. Ystad-Österlenregionen.

Befolkningsutveckling

Det fördelaktiga läget mitt på Skånes sydkust gör Ystad till en attraktiv inflyttningskommun. Härtill bidrar goda kommunikationer och möjligheter till ett varierat boende. Inflyttningsöverskottet består av såväl barnfamiljer och medelålders som pensionärer. Närheten till storstadsregionen runt Öresund bidrar till att Ystad framstår som ett bra boendeanternativ, med goda pendlingsmöjligheter i de flesta väderstreck. Den allra största inflyttningsgruppen är medelålders mellan 40 och 64 år, en grupp som annars inte är så benägen att flytta på sig. Den ökande utflyttningen av ungdomar i åldern 19-24 år till Malmö/Lund balanseras delvis av att Ystad samtidigt är inflyttningsort för ungdomar från andra kommuner i den sydöstkånska regionen. Många väljer att utbilda sig på annan ort då det är svårt att få arbete på hemorten.

Den beräknade inflyttningen fram till 2015 kommer främst Ystads tätort till del men även Nybrostrand och Svarte får ett märkbart tillskott. Befolkningsökningen är beroende av att förväntad nybyggnation blir av.

I den prognos för befolkningsutvecklingen som presenteras i Budget 2007, plan 2008-10, är det framför allt åldersgruppen 65 år och däröver som ökar men även i den stora gruppen 19-64 år sker en ökning, liksom för förskolebarnen 0-5 år. Minskar gör däremot åldersgruppen 6-18 år.

Tillväxtområden

Ystad-Österlenregionen omfattar 10 av totalt 26 karaktärsområden som Länsstyrelsens Skånska Landsbygdsprogram tagit fram för att beskriva regionen. Med utgångspunkt från detta regionprogram för tillväxt och utveckling har de fem kommuner som ingår i sydöstra Skånes samarbetskommitté lagt fram ett förslag till Landsbygdsprogram för åren 2007-2010. Som prioriterade gemensamma utvecklingsfrågor framhålls bl.a. vidareutveckling av jordbruk, fiske och natur- och kulturarv i ett brett perspektiv "där besöksnäringen är ett viktigt inslag". Man betonar också infrastrukturens betydelse för tillväxt samt kompetensutveckling. Eftersom kommunerna sinsemellan har mycket olika geografiska betingelser är det viktigt att se till både gemensamma och unika utvecklingsområden. Några exempel på gemensamma tillväxtområden som nämns är konst- och kulturliv, besöksnäring och landsbygdsturism med lokal prägel. Bland de mer specifika finns kommunal service, för att motverka "serviceskugga", och satsningar på nya utbildningar inom bl.a. film och hantverk.

I Ystad finns hösten 2007 en s.k. KY-utbildning (Kvalificerad yrkesutbildning) inom filmområdet. Utbildningen till producent/ projektledare inom Film & scenkonst pågår under tre terminer och drivs i samarbete med Dramatiska institutet.

För fortsatt filmproduktion i regionen finns hösten 2007 planer på att inrätta en filmfond som under tre år skall stödja filmbolag som förlägger sina produktioner till sydöstra Skåne. Fondmedlen skall satsas av besöksnäringen och kommunerna i Ystad-Österlenområdet.

4.2 Bibliotekens roll i dagens samhälle

Folkbibliotekens uppbyggnad och expansion är i stort sett en 1900-talshistoria, en historia vars framtid är föremål för diskussioner och en hel del farhågor. Den återkommande frågan är hur folkbiblioteken kan göra skillnad i 2000-talets samhälle, där nästan alla har tillgång till Internet och dess informationsmöjligheter dygnet runt.

Revolutionen inom informationstekniken innebär inte per automatik att det blivit lättare för alla att nå informationen, att finna det man söker. Tvärtom har det kanske blivit svårare för vissa grupper.

Biblioteken och samhällsnyttan

Det finns en lång tradition i Sverige att betrakta bibliotek och boklån som "merit goods" d.v.s. nyttigheter som samhället gärna ser att medborgarna konsumerar och därför erbjuder gratis eller subventionerar. Risken i en marknadsekonomi är annars att dessa tjänster skulle konsumeras mindre än vad som är önskvärt. I en rapport från Biblioteksföreningen, "Bibliotekens förtjänst" presenterad under Almedalsveckan i Visby 2007 ges en aktuell forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek. Det är inte enkelt att värdera biblioteken ekonomiskt just eftersom servicen till stor del är gratis. De metoder som använts är olika och svåra att jämföra. Den mesta forskningen hittills har gjorts i anglosaxiska länder. Av de nordiska länderna är det endast Norge som gjort en större undersökning.

Den redovisade forskningen visar att bibliotek är bra för företagande, då det bidrar till att höja personalens kompetens. De är också positiva för läskunnigheten, något som gynnar den ekonomiska utvecklingen. Biblioteket bidrar dessutom till att göra en plats mer attraktiv för invånare och turister. Det besparar användarna tid och pengar och ger dem information av hög kvalitet.

Forskningen – oavsett mätmetod - visar att biblioteken ger mer tillbaka till samhället än de kostar. Den redovisade avkastningen ligger på mellan en och tio gånger investerade medel. Den nämnda norska undersökningen visar att biblioteken ger fyra gånger så mycket tillbaka som de kostar.

5. Samverkan inom biblioteksområdet

Den ändring i bibliotekslagen, som infördes fr.o.m. 2005-01-01 (SFS 2004:1261), betonar att biblioteken inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Regeringen framhåller i propositionen att samordnade insatser skulle kunna bidra till en bättre tillgång för medborgarna och en mer rationell användning av det allmännas resurser. Man menar vidare att "en ökad planmässighet i dessa syften bör innebära att även bibliotekets traditionella läsfrämjande roll kan preciseras och utvecklas".

Inom biblioteksväsendet i Sverige finns en lång tradition av samverkan mellan kommunala, regionala och statliga bibliotek. En grundtanke är att medborgarna, oberoende av boendeort skall ha tillgång till likvärdig service. Det går bra för en forskare att sitta hemma på kammaren i Ystad och få nödvändigt material från något universitetsbibliotek på annan ort. Här har givetvis informationsteknologins utveckling också i hög grad främjat tillgängligheten.

De s.k. regionbiblioteken (f.d. länsbiblioteken) är en annan viktig länk i samverkanskedjan. Regionbibliotek Skåne har till uppgift att stödja övriga folk- och skolbibliotek i regionen genom kompletterande medieförsörjning. De ordnar också kurser och konferenser inom aktuella biblioteksområden för att utveckla kompetensen hos bibliotekspersonalen. Genom olika projekt främjas biblioteksutvecklingen.

6. Planerad utveckling för Ystads bibliotek 2008-2009

6.1. Ny bokbuss

I budget för 2008 finns beslut om inköp av en ny bokbuss, modell mindre, för att ersätta den befintliga som är 17 år gammal. Inför upphandlingen av den nya bussen har Ystads bibliotek ett uppdrag att utreda möjligheterna till granssamverkan med en eller flera kommuner inom samarbetsområdet sydöstra Skåne.

I november 2007 startar en sådan utredning i samarbete med Regionbibliotek Skåne, som ställer en projektledare till förfogande ett visst antal timmar i veckan. Utredningsprojektet skall vara avslutat senast april 2008. Förutom projektledaren ingår bibliotekscheferna i Ystad, Simrishamn och Tomelilla i projektgruppen. Styrgrupp för Ystads del är Kultur- och turismnämndens presidium. Utredningen skall kartlägga landsbygdens biblioteksservice i de deltagande kommunerna och därigenom kommer även filialorganisationen att beröras. De informationsteknologiska förutsättningarna för samverkan skall utredas, liksom personal- och medieresurser samt kostnadsalternativ.

Det mobila bibliotek för landsbygdens och ytterområdenas biblioteksservice som bokbussen utgör är mycket flexibelt då det gäller att lägga till eller ändra någon hållplats allteftersom behoven förändras.

6.2. Utveckling av mötesplatser

Två filialer skall under 2008 utvecklas i sin roll som mötesplatser för allmänheten. Utvecklingen skall ske vid filialerna i Löderup och Svarte.

6.3. Övergång till RFID (Radio Frequency Identification) för identifiering och cirkulation av medier.

I kommunens ekonomiplan finns medel anvisade 2009 för övergång till RFID-teknik vid identifiering och cirkulation av biblioteksmedierna.

Allmänt om RFID

RFID, är en relativt ung teknik som utnyttjar små elektroniska märkbrickor som kan läsas av på upp till 1,5 meters håll med hjälp av en antenn. Ett enkelt sätt att förklara funktionen är att jämföra den med streckkoder, som fungerar på ungefär samma sätt, men använder ljus som bärare av informationen. När man istället använder radio behöver inte märkningen vara synlig. Den kan t.ex. finnas inlaminerad i ett papper. Märkningens kod är unik och kan inte manipuleras eller ändras på något sätt. Varje bibliotek bestämmer vilken information om medierna som skall ligga i transpondern.

Tekniken

Man kan säga att ett RFID-system består av tre huvuddelar; sändare, antenn och läsare. Dessa kan se ut på olika sätt, men funktionen är den samma. Antennen skapar ett elektromagnetiskt fält som svänger med en viss frekvens. Sändaren aktiveras av fältet och sänder ut en unik kod som antennen fångar upp. Läsaren översätter och tolkar signalen och presenterar den på ett eller annat sätt. Man får alltså en beröringsfri avläsning som inte kräver någon optisk kontakt.

Fördelar vid övergång till RFID.

Hanteringen för låntagarna vid självservice blir enklare. Istället för att varje exemplar skall registreras för sig kan man lägga flera stycken i en hög på RFID-läsaren och enkelt se på en skärm att de registreras. Detta går mycket snabbt och avläsning av de exemplar som skall lånas ut sker direkt. Motsvarande gäller vid återlämning.

RFID ger en säkrare hantering av medierna vid utlån och återlämning. Läsaren registrerar om det fattas en cd vid återlämning av en ljudbok. Då går det helt enkelt inte att registrera den som återlämnad. Motsvarande gäller vid utlån.

Stöldlarmet förbättras. Om larmet går på kan man genom en enkel kontroll avläsa vilket/vilka exemplar som missats alternativt stulits.

Eftersom alla medietyper kan larmas och lånas ut på samma sätt frigörs personaltid för andra arbetsuppgifter.

RFID-tekniken ger också möjlighet att identifiera felställda exemplar på hyllan med hjälp av mobil utrustning.

7. Biblioteksplan för Ystads bibliotek 2008-2012

Bibliotekslagen är mycket tydlig då det gäller ansvarsfördelningen mellan huvudmännen men betonar vikten av samverkan mellan de olika biblioteksformerna. I lägesbeskrivningen definieras de olika bibliotekens roller och vilken huvudman som ansvarar för dem eller för biblioteksverksamheten i de fall då ett fysiskt bibliotek saknas.

Denna plan/strategi avser Ystads bibliotek och skolbiblioteken inom den kommunala grundskolan i Ystad.

Mål för Ystads bibliotek utöver vad som stadgas i bibliotekslagen:

- *Kommuninvånare och tillfälliga besökare i Ystad skall känna till bibliotekets resurser och använda dem.*
- *Biblioteket skall vara tillgängligt för alla både fysiskt och via kommunens hemsida, ystad.se.*
- *Biblioteket skall som lokalt kunskapscentrum göra alla slag av kunskap och information lätt tillgänglig för sina användare.*

- *Biblioteket skall genom ett väl sammansatt mediebestånd stimulera intresset för läsning och läsupplevelser. Biblioteket skall också erbjuda tillgång till äldre litteratur, som kan vara svår att nå på annat sätt.*
- *Biblioteket skall också erbjuda andra medietyper än traditionella böcker t.ex. ljudböcker i olika former samt film och musik.*
- *Biblioteket skall vara en resurs för förskola, skola, vuxenutbildning, vård och omsorg oberoende av huvudman.*
- *Biblioteket skall vara en resurs för kommunpolitiker och personal anställd av Ystads kommun.*
- *Biblioteket skall vara en resurs för offentlig verksamhet med annan huvudman än Ystads kommun och för det lokala näringslivet.*
- *Biblioteket skall vara en mötesplats, som inspirerar till samtal och kreativitet.*
- *Biblioteket skall vara en arena för program och utställningar.*

Så här skall målen nås:

- Biblioteket skall vara lyhört för användarnas behov och utveckla möjligheterna till interaktivitet via direkta samtal och via de kanaler som it-tekniken erbjuder.
- Mediebeståndet skall vara aktuellt och spegla omvärlden. Det skall inkludera satsningar på nya medietyper samt medier för läshandikappade och andra lässvaga grupper. Genom aktiv medieplanering synliggörs värdefull äldre litteratur.
- Litteratur och andra medier som speglar Ystads kommuns lokalsamhälle och historia skall vara väl representerade i samlingen.
- Satsningen på lässtimulerande verksamhet för barn och unga fortsätter.
- Kommunbibliotekens roll som arena, mötesplats och kreativ miljö utvecklas.
- Flexibla lösningar för landsbygdens biblioteksservice skall utredas.
- Enkelt avhjälpna hinder för tillgänglighet åtgärdas senast 2010.
- Öppethållandet skall öka.
- Självservice, tillgänglighet och interaktivitet via OPAC och ystad.se skall utvecklas.
- Stöd till vuxnas lärande inklusive handledning i informationssökning fortsätter.
- En plan för marknadsföring utarbetas för att sprida informationen om den mångsidiga biblioteksservice allmänheten erbjuds på och via bibliotek och bokbuss.
- Det pågående samarbetet med fritid, skola, förskola, vuxenutbildning och social omsorg förstärks.
- Samverkan med andra bibliotek lokalt, regionalt och nationellt för ett effektivt utnyttjande av de samlade biblioteksresurserna skall utvecklas.

En förutsättning för att denna plan skall kunna realiserats är noggrann omvärldsbevakning, en väl fungerande informationsteknologisk infrastruktur för informationssökning, självbetjäning och övrig biblioteksverksamhet samt en välutbildad och kompetent personal.

Biblioteksplanens intentioner skall realiserats genom en handlingsplan, som görs i nära samarbete med berörda samarbetspartners. Ystads kommuns ekonomiska mål skall iakttas. Om planerad verksamhet inte ryms inom den aktuella budgetramen får medel äskas i vanlig ordning.

Mål för grundskolans bibliotek utöver vad som stadgas i bibliotekslagen:

- *Skolbiblioteket skall vara en resurs för att nå de mål som fastställs i skollag och läroplan.*
- *Elever, lärare och övrig skolpersonal skall känna till sitt skolbibliotek och använda det.*
- *Skolbiblioteket skall vara tillgängligt för alla både fysiskt och via Internet.*
- *Skolbiblioteket skall som skolans kunskapscentrum göra alla slag av kunskap och information lätt tillgänglig för sina användare.*

- *Skolbiblioteket skall genom ett väl sammansatt mediebestånd stimulera intresset för läsning och läsoplevelser.*
- *Biblioteket skall också erbjuda andra medietyper än traditionella böcker t.ex. ljudböcker i olika former.*
- *Skolbiblioteket skall vara en mötesplats, som inspirerar till samtal och kreativitet.*
- *Skolbiblioteken skall samarbeta med varandra och med Ystads bibliotek för ett effektivt utnyttjande av biblioteksresurserna.*

Då ansvaret för skolbibliotekens verksamhet i den nya kommunorganisationen förts över till Kultur- och turismnämndens ansvarsområde medan personal och verksamhetspengar ligger kvar under Barn- och utbildningsnämnden gäller det nu att finna en bra arbetsordning för skolbibliotekens utveckling.

Den nya skolbibliotekssamordnaren har under hösten 2007 träffat lärarbibliotekarierna vid ett par tillfällen och också samarbetat med dem vid datoriseringen av skolbibliotekens beståndskataloger. Under våren 2008 skall en strategi och handlingsplan för skolbibliotekens utveckling utarbetas tillsammans med rektorer, lärare och lärarbibliotekarier.

Bibliotekschefen ansvarar för årlig uppföljning av handlingsplanerna. Dessa skall redovisas till Kultur- och Turismnämnden respektive Barn- och utbildningsnämnden.

Biblioteksverksamhet i Ystad. Lägesbeskrivning 2007.

Bilaga 1 till Biblioteksplan 2008-2012

Bilaga 1

Biblioteksverksamhet i Ystad. Lägesbeskrivning 2007.

Innehåll:

1. Kommunala bibliotek i Ystad	15
1.1. Folkbibliotek. Organisation	15
Stadsbibliotek, filialer och bokbuss	
Anstalten Ystad	
Ryttmästare John Andréns stiftelse	
1.2. Folkbibliotek. Verksamhet och målgrupper	15
Ystads stadsbibliotek, filialer och bokbuss	
24-timmarsbibliotek, självservice, OPAC och Internetresurser	
Fråga biblioteket	
1.3. Målgruppsrelaterad verksamhet	17
Barn och unga	
“Boken kommer”	
Stöd till vuxnas lärande	
1.4. Folkbibliotek. Styrka, svaghet, hot och möjligheter	18
1.5. Skolbibliotek	20
Grundskolans bibliotek	
Gymnasiebibliotek	
Forum Ystad	
2. Övrig biblioteksverksamhet i Ystad	22
Friskolornas biblioteksverksamhet	
Sjukhusbiblioteket	
3. Bibliotekssamverkan	23
Sydöstra Skåne	
Samverkan med andra förvaltningar	

1. Kommunala bibliotek i Ystad

1.1. Folkbibliotek. Organisation

Folkbiblioteksverksamhet i Ystad bedrivs vid 6 enheter varav 5 stationära och en mobil. Enligt avtal med Kriminalvården bedrivs också biblioteksverksamhet vid Anstalten Ystad.

Ystads stadsbibliotek ansvarar dessutom för den boksamling som förvaltas av Ryttmästare John Andréns stiftelse, den s.k. Andrénsamlingen. Samlingen är placerad i ett särskilt rum på stadsbiblioteket.

Stadsbibliotek, filialer och Bokbuss

Ystads stadsbibliotek finns sedan 1983 i en ändamålsenlig och tillgänglig byggnad, centralt belägen mitt emellan Österportgymnasiet och Parkgymnasiet. Huset har en öppen rumslösning med endast fyra avskilda rum för specialverksamhet och studier. Ett hörn av det öppna biblioteksrummet på vuxenavdelningen är dessutom inrett som en studiesal, med referenssamling nära till hands på angränsande hyllor. Mediesamlingen är för övrigt till största delen tillgänglig för hemlån.

Folkbiblioteksverksamhet bedrivs hösten 2007 också i fyra byar nämligen Glemmingebro, Köpingebro, Löderup och Svarte. Filialbiblioteken är, med undantag för Glemmingebro, inrymda i byskolorna och till en del integrerade med respektive skolbibliotek. I Glemmingebro ligger bibliotekslokalen i medborgarhuset, ett stenkast från skolan.

Bokbussen slutligen är den mobila enhet som erbjuder biblioteksservice i övriga byar och på ett par hållplatser inom Ystad stad, som ligger långt från stadsbiblioteket. Bokbussen har för närvarande 31 hållplatser. Bussen är av modell mindre och får köras av den som har B-körkort. Besökarna går in i bussen, som har en liten disk och plats för ca 1000 volymer (maximal vikt inkl. buss är 3,5 ton).

Anstalten Ystad

Vid Anstalten Ystad bedriver Ystads bibliotek verksamhet enligt avtal med Kriminalvården. Anstalten är en sluten anstalt med säkerhetsklassning D. För närvarande har anstalten 120 platser varav ca 50 på kvinnoavdelningen. Utlåning sker på tre olika platser inom anstalten, då ett centralt bibliotek saknas. Anstalten äger endast en liten mängd böcker och tidskrifter. I avtalet regleras ersättning till Ystads bibliotek för utnyttjande av mediesamling och personal.

Ryttmästare John Andréns stiftelse

Ryttmästare John Andrén, bördig från Ystad, skänkte genom testamente sin boksamling till Ystads stadsbibliotek. Ryttmästaren avled 1965 men det var först 1983 som samlingen kunde exponeras i ett därför särskilt inrett rum "Andrénummet" i nya biblioteket. Samlingen, som växer varje år förvaltas av Ryttmästare John Andréns stiftelse, i vars styrelse kommundirektören (ordförande) och bibliotekschefen ingår. Samlingen fokuserar på fyra kulturprofiler verksamma i slutet av förra sekelskiftet. Stiftelsen ersätter stadsbiblioteket för handhavande av samlingen. Utförlig information om Andrénstiftelsen, liksom John Andréns testamente beträffande samlingen och stiftelsen finns tillgänglig på Ystads kommuns hemsida under Kultur och Utbildning.

1.2. Folkbibliotek. Verksamhet och målgrupper.

Verksamheten vänder sig till kommuninvånare, arbetspendlare och andra tillfälliga besökare i kommunen. I enlighet med bibliotekslagens intentioner erbjuds också vissa målgrupper en mer omfattande service. De aktuella grupperna är barn och unga, studerande i alla åldrar, äldre och handikappade som inte själva kan ta sig till biblioteket samt människor med läshinder av något

slag. För människor som har sina rötter i en annan kultur och ett med ett annat modersmål än svenska skall biblioteket erbjuda möjligheter att läsa tidningar och låna böcker på det egna modersmålet och också på lätt svenska för att underlätta vardagen i ett nytt land med anpassning till samhällsregler och kultur.

Medieutbudet är mångsidigt och anpassat för användarnas behov. Det finns t.ex. ett stort utbud av böcker, ljudböcker, DAISY (talböcker för läshandikappade på CD-ROM), film och musik anpassat för barn och ungdomar, liksom DAISY för läshandikappade vuxna, inte minst äldre människor.

Ystads stadsbibliotek, filialer och bokbuss

Stadsbiblioteket utgör navet i den mångsidiga biblioteksverksamhet Ystads kommun erbjuder sina invånare och besökare. Stadsbibliotekets mediebestånd skall ses som en tillgång för hela kommunen och förmedlas via filialer och bokbuss från Örum i öster till Sjörup och Vallösa i väster.

Stadsbiblioteket erbjuder en god och inspirerande studiemiljö både för den som söker information och studiero i läsesalen eller den distansstuderande som kopplar upp sig via Internet på någon av de 3 studiedatorer som kan bokas i studierummet.

Många besökare – inte minst under turistsäsongen - använder möjligheten att läsa och skicka e-post från någon av stadsbibliotekets datorer. Stadsbiblioteket erbjuder också ett trådlöst nät för uppkoppling av egen dator i bibliotekslokalerna.

Filialer.

De fyra biblioteksfilialerna erbjuder en god biblioteksservice i byarna även om öppethållandet är begränsat till två dagar i veckan. Med 24-timmarsservice via Internet har tillgängligheten ökat för den som har tillgång till Internet i hemmet eller på arbetsplatsen. Det går bra att söka i katalogen, reservera medier och låna om även för den som lånar på filialerna. I Löderup står byalaget för öppethållandet en kväll i veckan. Ett par av filialerna används också som möteslokal.

Biblioteksfilialerna har sin egen budget för inköp av medier och kompletterar ur stadsbibliotekets samlingar för att tillgodose låntagarnas behov. Personalen hjälper elever, lärare och förskollärare med medieurlval vid temastudier. De servar Boken-kommer-låntagare inom "sitt" område och inbjuder till sagostund för de yngsta.

Den övervägande andelen aktiva låntagare på filialerna utgörs av barn med undantag för Glemmingebro där de vuxna dominerar. Glemmingefilialen är också den enda som inte delar lokaler och mediebestånd med byns skola. Motpolen är Köpingebro där nästan 80% av lånen utgjordes av barnmedier 2006.

Bokbuss.

Sedan 1991 rullar det mobila biblioteket mellan de bördiga åkerjordarna i Ystads kommun och ser till att inte landsbygden hamnar i serviceskugga då det gäller biblioteksverksamhet.

Fördelarna med den mindre bussen är att den lätt tar sig fram även på mindre vägar och inte kräver särskilt körkort. För närvarande är det tre biblioteksassistenter som växlar om med att köra bussen och sköta biblioteksservicen.

Bussen stannar vid 31 hållplatser varav 25 ligger utanför Ystads tätort och 6 i bostadsområden i stadens utkant. 5 hållplatser får besök en gång i veckan och de övriga besöks var fjortonde dag.

Bokbussen styrka är flexibiliteten och det aktuella mediebeståndet. Det är enkelt att lägga till eller ändra någon hållplats allteftersom behoven förändras. Ett bra exempel är kommunens nya bostadsområden i Nybrostrand och Västra Sjöstaden, som fått egna hållplatser i turlistan 2007.

Bokbussen besöker också ett stort antal förskolor och några skolor, framför allt förskoleklasser och skolor som har lång väg till stadsbibliotek eller filial. Utlåningen motsvarar två filialer och merparten utgörs av barnmedier.

24-timmarsbibliotek, självservice, OPAC och Internetresurser.

Bibliotekskatalogen är sedan många år tillgänglig på Internet med 24-timmarsaccess och möjligheter till självbetjäning. Katalogen är kopplad till cirkulation (utlåning, återlämning och reservation) och kravservice. Biblioteksdataprogrammet heter BOOK-IT. Den publika delen av katalogen som också ger möjlighet till självservice kallas OPAC (Online Public Access Catalog).

Stadsbiblioteket och dess filialer erbjuder tillgång till Internet för allmänheten, liksom vissa vanliga program för ordbehandling, kalkyler och scanning. Genom bibliotekets abonnemang får allmänheten dessutom tillgång till särskilda databaser för släktforskning, stipendiefonder, uppslagsverk m.m.

Vid samtliga enheter sker utlåning och återlämning via BOOK-IT och på samtliga enheter utom Bokbussen har låntagarna möjlighet till självservice i bibliotekslokalen. Självservice externt via bibliotekskatalogen på ystad.se har alla låntagare med Internetuppkoppling tillgång till.

För självbetjäning på stadsbiblioteket finns särskilda enheter för utlån och återlämning. Till dessa är ett stöldlarm kopplat, som avaktiveras/aktiveras vid cirkulation av medierna i maskinerna.

“Fråga biblioteket”

Via biblioteksmenyn under Fritid och Kultur på www.ystad.se ges möjlighet att sända en fråga med e-post till biblioteket. Personalen svarar så snart som möjligt, senast inom två dygn.

1.3. Målgruppsrelaterad verksamhet

Barn och unga

Stadsbiblioteket har särskilda resurser för att stimulera barns och ungas läsning och stödja dem som har ett läshandikapp. I samlingen finns dels vanliga böcker dels böcker inlästa på cd eller CD-ROM. Den som har svårt med läsningen kan inspireras och lära sig genom att lyssna. Med hjälp av musik och film kan också upplevelser förmedlas och språkutvecklingen stimuleras.

Sagostunden för de allra yngsta är ett tillfälle att bekanta sig med biblioteket och tillsammans med andra barn lyssna och själv delta i berättandet. Sagostund erbjuds också vid filialerna i Köpingebro och Svarte.

Som en tidig inspiration till språkutveckling har “Barnets första bok” delats ut under många år via ett vackert presentkort, som personalen på barnavårdscentralerna hjälpt till att sprida till nyblivna föräldrar. Under senare år har en uppföljning skett då “Barnets andra bok” delats ut till barnen i åk 1. De bjuds in klassvis till biblioteket för en stunds bokprat och sagoläsning.

Detta första besök med skolan följs sedan upp under skoltiden genom att skolklasser bjuds in eller själva ber att få komma på studiebesök eller bokprat. Lärare, liksom personal inom barnomsorgen kan också få hjälp med lämplig litteratur inför temastudier. För grundskolan fungerar kommunbibliotekens mediebestånd som ett komplement eller alternativ till skolbiblioteken, vilkas bestånd ofta är inaktuellt och otillräckligt. Skolbiblioteken kan inte heller erbjuda något större urval av lättlästa böcker eller ljudböcker/talböcker.

Förskolans medieförsörjning. Förskolornas eget mediebestånd räcker som regel inte för deras stora behov. Bibliotek, filialer och bokbuss lånar ut mängder av böcker till förskolorna, som använder dem i det pedagogiska vardagsarbetet, som stöd då verkligheten skall tolkas och förklaras. Lika viktigt är ett generöst flöde av böcker och bilder för upplevelseläsning i den ålder

då språket formas. Sångböcker och musik på cd är andra verktyg som hjälper till att utveckla rytmik och kroppsspråk.

“Boken kommer”

Den som är långvarigt sjuk, rörelsehindrad eller av annan liknande anledning inte själv kan besöka bibliotek eller bokbuss, kan få böcker och annat biblioteksmaterial kostnadsfritt hemsänt genom den service som kallas Boken kommer. Boken kommer lämnar också biblioteksservice till sjukhem, vårdhem och gruppboende, som så önskar. Inom Ystad sköts denna hemsändning av Stadsbibliotekets vaktmästare vid besök var fjortonde dag, en gång i månaden eller efter kontakt med låntagare eller anhörig/vårdpersonal.

Filialernas personal förmedlar också medier via Boken kommer, liksom Bokbussen.

För närvarande finns 68 låntagare som får Boken kommer service i kommunen. Av dessa servas 19 via filialer och bokbuss. Några av dem får endast hjälp att plocka ihop lämpliga böcker/talböcker och hämtningen sker med hjälp av anhöriga.

Stadsbibliotek, filialer och bokbuss servar för närvarande 17 servicehem/avdelningar med böcker/talböcker.

Stöd till vuxnas lärande

Vuxenstuderande oberoende av utbildningsanordnare får hjälp med informations- och litteratursökning av bibliotekarier med utbildning och lång erfarenhet på detta område. Grupper av studerande eller enskilda kan vid behov använda tjänsten “Boka en bibliotekarie” och få kostnadsfri handledning i hur man använder bibliotekets uppslagsböcker och de internetbaserade specialdatabaser, som biblioteket/lånekortet ger tillgång till.

1.4. Folkbibliotek. Styrka, svaghet, hot och möjligheter.

Styrka

- Stadsbibliotek och filialer har ändamålsenliga lokaler strategiskt placerade antingen centralt med närhet till affärer och annan service som Ystads stadsbibliotek och filialen i Glemmingebro, eller i byskolorna, filialerna i Köpingebro, Löderup och Svarte, vilket ger möjlighet till samutnyttjande av resurser då man har samma lokal för folk- och skolbibliotek med samutnyttjande av medierna.
- Mediesamlingen är omfattande och aktualiteten god. Bibliotekspersonalen är lyhörd för kundernas önskemål och behov. Medier som inte redan finns köps in eller fjärlånas från andra bibliotek.

De offentliga biblioteken i Sverige samverkar för att ge medborgarna tillgång till biblioteksresurserna. Regionbibliotek Skåne står härvid för merparten av den kompletterande medieförsörjningen till de mindre biblioteken i länet.

- Landsbygdens biblioteksservice tillgodoses av en mindre bokbuss, som också servar förskolor, skolor i vissa fall och särskolan. Bokbussen är den enhet som lättast kan anpassas efter ändrade förhållanden, med tillägg av nya hållplatser vid efterfrågan.
- Den fysiska tillgängligheten för rörelsehindrade är god då det gäller stadsbibliotek och filialer.

- Öppettiderna är en viktig del av tillgängligheten. Stadsbiblioteket är öppet 42 t/v medan filialerna har ett mer begränsat öppethållande, liksom Bokbussen.
- Teknologikutvecklingen har inneburit en ökad tillgänglighet till bibliotekets katalog och helt nya möjligheter till självbetjäning via bibliotekskatalogen på Internet den s.k. OPAC (Online Access Public Catalogue). Härigenom kan man bl.a. låna e-böcker, reservera medier och göra omlån dygnet runt oberoende av var i världen man befinner sig.
- Självbetjäningsmaskiner i Stadsbiblioteket och möjlighet till självservice på filialerna underlättar både för kunder och personal.
- Uppkoppling av egen dator är möjlig i hela Stadsbiblioteket.
- Personalen är kunnig och genom ständig kompetensutveckling, intern och extern, garanteras omvärldsorientering och fördjupade kunskaper i medier och informationssökning liksom praktiskt hanterande av den teknologi som blivit en förutsättning för god biblioteksservice.
- Regionbibliotek Skåne är en värdefull samarbetspartner, som dels initierar och leder projekt med anknytning till aktuell biblioteksutveckling dels arrangerar kurser, konferenser och studieresor för kompetensutveckling och inspiration för bibliotekspersonal inom folk- och skolbiblioteksområdet.
- Samverkan mellan folkbiblioteken i sydöstra Skåne bl. a. med gemensamt lånekort, programverksamhet och personalutbildning.

Svaghet

- En viktig del av biblioteksresurserna är själva biblioteksrummet som skall locka alla åldrar till besök. Målet är så många som möjligt skall känna till bibliotekets resurser och använda dem. I så gott som samtliga bibliotekslokaler behöver inredningen förnyas och belysningen ses över. Biblioteken brukar stolt utropa sig till kommunens vardagsrum och en av deras många funktioner är att vara en mötesplats för kommuninvånare, arbetspendlare och turister, som alla skall känna sig välkomna till de kommunala biblioteken i Ystad. På Stadsbiblioteket har utbyte av möbler påbörjats. Ett par av filialerna är i stort behov av nya möbler för att erbjuda en mer lockande miljö.
- Ingen regelbunden programverksamhet.
- Bokbussen är 17 år gammal och behöver bytas ut. Reparationskostnaderna ökar och bussen kan inte leva upp till de miljökrav Ystads kommun ställer på fordonsparken.
- Brist på ljudböcker. De olika former som böcker presenteras i idag ställer stora krav på biblioteken, som förutom vanliga böcker bör kunna tillhandahålla ett varierat bestånd av ljudböcker (Cd), talböcker (Cd-ROM) och helst också nedladdningsbara s.k. e-böcker.
- Samlingsrum för sagostund/barn- och ungdomsverksamhet under öppettid saknas.
- Stadsbiblioteket upplevs öppna sent på dagen. Inget öppethållande på söndagar.
- Medel saknas för marknadsföring av de tjänster biblioteket erbjuder.
- Återlämningsmöjlighet då Stadsbiblioteket är stängt saknas.

Hot

- Sjunkande utlåningssiffror och besök p.g.a. att människor köper mer böcker själva. Billiga och aktuella pocketböcker konkurrerar med biblioteksböckerna. Information via Internet ersätter boklån till skolarbeten o. dyl.

Efter en relativt stor uppgång i antalet lån under 2006 har dessa åter minskat första halvåret 2007. Särskilt märkbar är nedgången i Glemmingebro och Löderup.

- Ungdomar lånar färre cd-skivor, laddar ner direkt från Internet till egna spelare.
- Att hänga med i den tekniska, snabbt föränderliga utvecklingen kräver stora ekonomiska resurser. Risk för att datorerna för allmänheten inte har acceptabel kapacitet.
- Bristande utbildningsresurser för att behålla och utveckla personalens kompetens – kunderna blir duktigare än personalen.

Möjligheter

Ystads bibliotek har en stor potential i

- Bra lokaler som kan utvecklas genom ny inredning.
- Stort och varierat medieutbud.
- God tillgång för allmänheten till samlingar, datorer, databaser och Internet.
- Självbetjäning via utlåningsautomater och OPAC.
- Kunnig och serviceinriktad personal med specialkompetens bl.a. i informationssökning/informationsvägledning och barn- och ungdomsmedier.
- Samverkan med övriga bibliotek i Ystad.
- Samverkan med övriga folkbibliotek i sydöstra Skåne.
- Samverkan med Regionbibliotek Skåne.
- Samverkan i det stora svenska biblioteksnätverket.

1.5 Skolbibliotek

Skolbiblioteken skall erbjuda stöd och stimulans för skolpersonal och elever i deras dagliga arbete med att söka fakta och information för att nå kunskap inom olika ämnesområden. Informationssökning via Internet och specialdatabaser kräver kunnig personal som kan vägleda elever och lärare i ett kritiskt förhållningssätt till källmaterialet. Skolbiblioteken skall också erbjuda ett rikt urval skönlitteratur för att stimulera språkutveckling, läslust, eget skrivande och kreativt skapande.

2005 gjorde Myndigheten för skolutveckling en lägesbedömning över prioriterade områden för nationell skolutveckling ("Nationell skolutveckling – att prioritera och fokusera." Myndigheten för skolutveckling 2005), där man bland annat inom området Kunskap och bedömning "anser att insatser bör göras för att främja barns och elevers läsande". I detta sammanhang framhåller man också att en nationell satsning bör göras på utbildning av skolbibliotekarier, liksom på ett långsiktigt stöd till läsfrämjande utvecklingsarbete.

Grundskolans bibliotek

Ansvaret för skolbiblioteken inom grundskolan flyttades i den nya kommunorganisationen (1/1 2007) från Barn- och Utbildningsnämnden till Kultur- och Turismnämnden. Ansvaret för de personal- och medieresurser som avsätts till skolbiblioteken ligger dock kvar på respektive skola. Det är alltså ansvaret för verksamhetens innehåll som förts över till Stadsbiblioteket. En ny tjänst som skolbibliotekssamordnare har inrättats vid Stadsbiblioteket fr.o.m. 1/8 2007. Målgrupp för grundskolans bibliotek är elever, lärare och annan personal vid skolorna.

Samtliga elever i de kommunala grundskolorna har tillgång till ett skolbibliotek. Vid tre skolor är skolbiblioteken lokalmässigt integrerade med folkbiblioteksfilialerna i byn, nämligen i, Köpingebro, Löderup och Svarte. Biblioteksrummens storlek och innehåll skiftar annars mycket, liksom personal- och medieresurser. Den genomgång som gjordes i samband med biblioteksutredningen 2002/2003 visade att antalet nyinköpta böcker per elev och år varierade mellan 0,25 och 0,97.

Det finns ingen fackutbildad bibliotekspersonal vid något av skolbiblioteken. De sköts i de allra flesta fall av s.k. lärarbibliotekarier d.v.s. lärare vid skolan som tagit på sig som extra uppgift att sköta skolbiblioteket. I några fall har de denna uppgift på heltid (skolor med åk 7-9). De flesta upplever sig ha alltför lite tid för sina bibliotek.

Hur ser ett skolbibliotek i Ystad ut 2007? Skolbiblioteken vid grundskolorna varierar mycket både då det gäller utseende och innehåll. Skolbiblioteket kan vara en korridor med inte helt aktuella böcker eller ett särskilt rum med aktuella medier av olika slag, studieplatser och datorer. Storleken på de resurser som avsätts för inköp av medier skiftar också. Skolbiblioteken för de högre årskurserna är relativt välutrustade med aktuella medier.

Möjligheterna till biblioteksutveckling är stora. Det är idag inte klart definierat vilken roll skolbiblioteken i Ystad skall spela som resurs för elever och pedagogisk personal. Under 2007 har man påbörjat införandet av ett gemensamt biblioteksdatasystem med namnet FreeLib på alla grundskolebibliotek i kommunen. FreeLib utgår från det datasystem som används av kommunbiblioteket men har ett eget gränssnitt som utvecklats för skolbibliotekens behov. En stor fördel är att man lätt kan se mediebeståndet på både skolor och folkbibliotek i kommunen, vilket underlättar planering av temastudier och läsecirklar. Datoriseringen av skolornas mediebestånd genomförs av personal på skolorna med stöd och handledning av skolbibliotekssamordnaren och stadsbibliotekets IT-bibliotekarie.

Under 2007 satsas också bidragspengar från Kulturrådet på en bok- och mediedepå, som skall utgöra en resurs för grundskolorna, ett komplement till det egna skolbiblioteket. Mediedepån kommer för platsens och tillgänglighetens skull att vara placerad på Stadsbiblioteket.

Sedan drygt ett år bjuds lärarbibliotekarierna in till Ystads stadsbibliotek ett par gånger per läsår för att få information och utbyta erfarenheter i olika frågor som rör skolbiblioteksverksamheten.

Sydsånska gymnasiet bibliotek

Biblioteksverksamhet bedrivs vid tre enheter: Österportgymnasiet, Berghusagymnasiet och Nils Holgerssongymnasiet. Biblioteken är bemannade med fackutbildade bibliotekarier och biblioteksassistenter. Berghusa- och Nils Holgerssongymnasiet delar bibliotekarie.

Målgruppen är i första hand gymnasieelever och pedagogisk personal vid skolorna. Biblioteken är tillgängliga under skoldagen med eller utan personal. Alla bibliotek har eget mediebestånd och inköp sker kontinuerligt, liksom abonnemang på adekvata databaser. Samverkan sker med Ystads stadsbibliotek för kompletterande medieförsörjning åt båda hållen. Österportgymnasiet bibliotekarie deltar ibland i de inköpsmöten som Stadsbiblioteket genomför var fjortonde dag. Gymnasiebiblioteken har samma biblioteksdatasystem som Stadsbiblioteket, vilket underlättar vid litteratursökning och låntagarvägledning.

Forum Ystad

Vuxenutbildningen är samlad under Forum Ystad. Här ryms både grundläggande vuxenutbildning, SFI (Svenska för invandrare), Dyslexicentrum, högskolekurser på distans, KY (Kvalificerad yrkesutbildning) och andra utbildningar. Från och med januari 2008 ansvarar Forum Ystad även för vuxenutbildningen i Simrishamns kommun.

Någon egentlig biblioteksverksamhet förekommer inte ute på Forum där det endast finns en liten boksamling i det stora gemensamma utrymmet vid entrén. De studerande har självklart tillgång till resurser som nås via Internet men några abonnemang på specialdatabaser förekommer inte. I det projekt som pågår för att tillgängliggöra skolbibliotekens mediebestånd i databasen FreeLib finns också utrymme för att lägga in Forum Ystads mediebestånd.

De studerande använder Stadsbiblioteket som sitt utbildningsbibliotek och får där hjälp med fjärrlån. Högskolebiblioteken har en särskild service för studerande på distans, som kan få böcker hemsända mot att de själva betalar återsändningen. Genom att ta del av kurslistor från de olika utbildningarna har Stadsbiblioteket i en del fall kompletterat sitt bestånd för att anpassa det till de studerandes behov.

På Stadsbiblioteket tar man också emot studiebesök och handleder vuxenstuderande både enskilt och i grupp då detta efterfrågas under terminerna.

Gemensam utbildning i biblioteksservice till vuxenstuderande har genomförts och personal från Stadsbiblioteket har också haft en genomgång i informationssökning för lärarna på Forum Ystad. Då det är dags att söka till högskoleutbildningar höst och vår brukar studievägledarna på Forum Ystad finnas tillgängliga på Stadsbiblioteket ett par eftermiddagar.

2. Övrig biblioteksverksamhet i Ystad

2.1 Friskolornas biblioteksverksamhet

Kunskapsskolans bibliotek. Huvudman: *Kunskapsskolan i Sverige AB.*

Kunskapsskolan ligger på det gamla regementsområdet. Skolan har ca 360 elever i åk 6-9. Lärarantalet är 21. Ett litet biblioteksrum för skönlitteratur finns. När det gäller faktasökning undervisar varje lärare sina elever i informationssökning. För elever med läshandikapp köper man in DAISY-böcker men lånar också på Stadsbiblioteket.

Samarbetet med Stadsbiblioteket fungerar bra enligt rektor. Stadsbiblioteket erbjuder samma service till Kunskapsskolan som till övriga grundskolor i kommunen.

Under hösten planeras att en bokbuss skall rulla mellan de olika Kunskapsskolorna i Sverige och erbjuda biblioteksservice. I Ystad räknar man med besök 4-5 ggr per termin.

John Bauergymnasiets bibliotek. Huvudman är *B&T Education AB.*

Skolan är belägen på det gamla regementsområdet. Man erbjuder tre program: IT, Entreprenör och IT Media. Idag går 186 elever på skolan och lärarkåren uppgår till 17 personer. I receptionen finns en liten boksamling med framför allt skönlitteratur. För informationssökning får eleverna hjälp av tjänstgörande i receptionen och man hittar material antingen bland böckerna på hyllorna eller via Google på Internet.

Eleverna uppmanas också att gå till biblioteket, vilket betyder Stadsbiblioteket i Ystad. De elever som kommer till Stadsbiblioteket får hjälp på samma sätt som andra gymnasieelever

Det finns ingen aktuell uppgift på hur mycket pengar som avsätts för bokinköp. Inga abonnemang på databaser förekommer. Centralt styrdokument för biblioteksverksamhet vid John Bauergymnasier i Sverige saknas.

2.2 Sjukhusbiblioteket, Ystads lasarett. Huvudman är Region Skåne.

Sjukhuset har ca 1350 anställda i oktober 2007. Antalet vårdplatser är 168. Biblioteket har egna lokaler och är öppet då bibliotekspersonalen är där. De anställda kan komma in dygnet runt med id-kort. Två anställda har tillsammans 1,25 tjänst. Personalen är inte fackutbildad men har många års erfarenhet.

Målgrupp för verksamheten är sjukvårdspersonal, studerande, som praktiserar på sjukhuset, vårdcentralernas och specialisttandvårdens personal, barnhabiliteringen, logopedier samt patienter och närstående. Biblioteket har en egen budget för inköp av framför allt medicinsk litteratur och dessutom har man tillgång till EIRA – hälso- och sjukvårdens digitala bibliotek (innehåller medicinska databaser och en mängd internationella vetenskapliga tidskrifter on-line).

Biblioteket fokuserar på medicinsk litteratur, tidskrifter och databaser samt på patientinformation.

Hösten 2007 är personalen i full gång med att göra bibliotekskatalogen tillgänglig på Internet. Katalogen blir gemensam för sjukhusen i Ystad, Trelleborg, Landskrona och Lund.

3. Bibliotekssamverkan

Sydöstra Skåne

De fem kommunbiblioteken i sydöstra Skåne – dit vi i detta sammanhang även räknar Skurup – har under en rad år samarbetat för att finna gemensamma vägar till en bättre och effektivare biblioteksservice för de drygt 92000 (2007-06-30) invånarna i sitt område. Arbetspendlare och skolelever korsar varandras spår överallt och dessutom tillkommer en stor mängd turister, särskilt sommartid. Att samverka känns naturligt och önskvärt men går inte alltid så snabbt och enkelt som man skulle önska.

Ett gemensamt lånekort har underlättat för biblioteksanvändarna inom sydöstra regionen. Det har också blivit en symbol för viljan att samarbeta. Likaså har möjligheten att återlämna lånade medier på valfritt bibliotek uppskattats av alla som dagligen rör sig över kommungränserna.

Samverkan mellan biblioteken diskuteras för många områden. Bibliotekens stöd till de vuxenstuderande i vårt område har varit tema för ett treårigt projekt med bidrag från Kulturrådet. Projektet avslutades våren 2006. Gemensam kompetensutveckling och möjligheter för personalen vid de olika kommunbiblioteken att utbyta erfarenheter genom studiebesök och arbetsgrupper är ett enkelt sätt inspirera varandra och samverka t.ex. om programverksamhet och skrivarläger.

De fem biblioteken har alla samma biblioteksdatasystem, varför frågan om en gemensam server för några eller alla tas upp med jämna mellanrum och också diskuteras mellan de IT-ansvariga i kommunerna.

Gemensam upphandling av medier är ännu ett område för samverkan, där tillgängliga resurser skulle kunna utnyttjas mer effektivt.

En aktuell fråga för samverkan hösten 2007 är hur en bokbuss skulle kunna samutnyttjas av två eller flera kommuner. Denna fråga kommer hösten 2007 att utredas med stöd från Regionbibliotek Skåne, som ett delprojekt i deras arbete med biblioteksutveckling inom regionen.

Samverkan med andra kommunala förvaltningar

Ystads bibliotek samverkar med andra verksamheter inom den egna förvaltningen, som Ungdomens Hus, skola och kulturinstitutioner men också med flera andra kommunala förvaltningar. Stadsbibliotek, filialer och bokbuss är alla välbesökta och tillgängliga arenor för kommunal information i form av utställningar, protokoll och broschyrer.

Andra områden för samverkan är utbyte av erfarenhet och information med personal inom Socialförvaltningen angående biblioteksservice till äldreboenden, låntagare inom hemvården och människor med läshandikapp av olika slag.

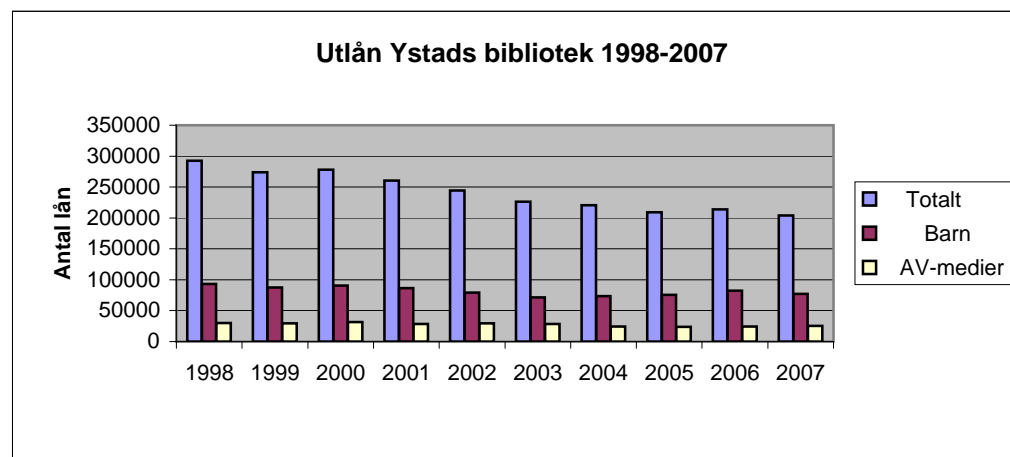
Biblioteken skall enligt lagen göra databaserad information tillgänglig för medborgarna. Biblioteket eftersträvar en hög servicenivå också när det gäller allmänhetens tillgång till informationssökning via Internet. Ett väl fungerande samarbete med kommunens it-avdelning är en förutsättning för denna biblioteksservice.

Bilaga 2 till Biblioteksplan 2008-2012

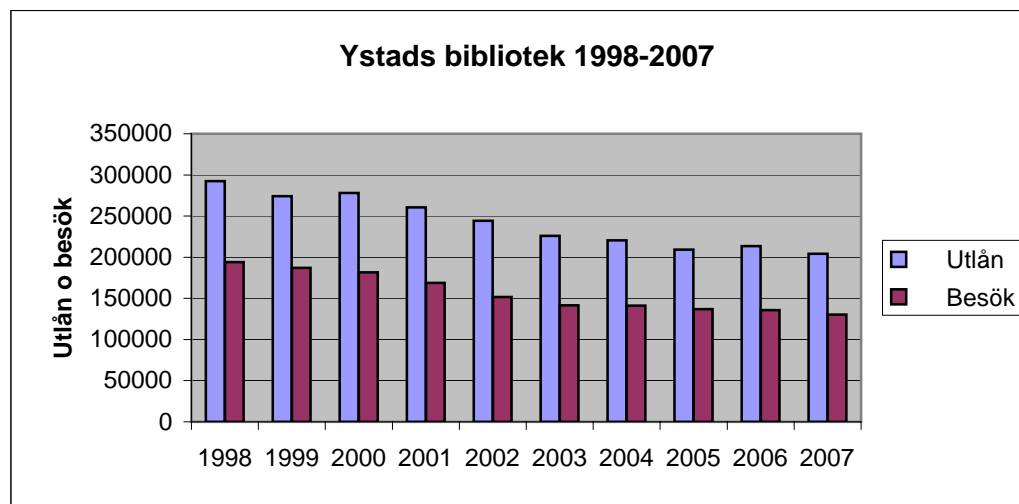
Utlånings- och besöksstatistik Ystads bibliotek 1998 - 2007

inklusive Bokbuss, filialer och utlåningsstationer & KRIM

Utlån			
	Totalt	Barn	AV-medier
1998	292571	92946	29787
1999	274125	87381	29439
2000	278016	90728	31544
2001	260659	86498	28692
2002	244133	79474	29317
2003	226004	71446	28221
2004	220625	73317	24179
2005	209093	75400	24028
2006	213689	82194	24369
2007	204144	77132	25228

	Utlån	Besök
1998	292571	194112
1999	274125	187106
2000	278016	181600
2001	260659	168765
2002	244133	151816
2003	226004	141609
2004	220625	141289
2005	209093	137049
2006	213689	135775
2007	204144	130166

Bibliotekslag (1996:1596)

SFS nr: 1996:1596

Departement/myndighet: Kulturdepartementet

Utfärdad: 1996-12-20

Omtryck: 1998:1249

Ändrad: t.o.m. SFS 2004:1261

---

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

2 § Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.

Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.

Varje kommun skall ha folkbibliotek.

3 § På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid.

Bestämmelsen hindrar inte att ersättning tas ut för kostnader för fotokopiering, porto och andra liknande tjänster. Inte heller hindrar den att en avgift tas ut i de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län.

Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksutgifter.

För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera lånecentraler.

5 § Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

6 § Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap.

Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

10 § Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

KULTURRÅDET

2005-01-26

Dnr KUR 2005/234

Till samtliga kommuner och landsting

Ökad samverkan mellan bibliotek

I december 2004 beslutade riksdagen att bibliotekslagen skulle utökas med tillägget att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka och att kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna (§7a Bibliotekslagen).

Regeringen anförde i propositionen att samordnade insatser skulle kunna bidra till en ökad tillgänglighet för medborgarna och att samverkan på lokal och regional nivå därför borde regleras i lag. Den närmare utformningen av planerna lämnade däremot regeringen åt kommuner och landsting att själva besluta om.

En slutsats som dras i regeringens underlag är att den ökande servicen till studerande ställer större krav på samarbete mellan folk-, skol- och högskolebibliotek. Kulturrådet har ett uppdrag att särskilt arbeta med bibliotek och vuxnas lärande. Erfarenheterna från detta arbete, där flera län och kommuner deltar, är att samarbete är avgörande för att servicen till de studerande skall fungera. Kulturrådet har därför tagit initiativ till ett övergripande samarbete mellan de myndigheter som ansvarar för frågor som rör vuxnas lärande. Tanken är att detta skall kunna inspirera till samarbete också på den regionala och lokala nivån.

Ett annat område som förutsätter samordnade insatser är bibliotekens informationstjänster. Kulturrådet har under de senaste åren valt att prioritera projekt som syftar till strategiskt utvecklingsarbete och samverkan mellan flera län. Syftet har varit att stärka folkbibliotekens ställning och förnya dess verksamhetsformer, särskilt när det gäller att förbättra tillgången till information och medier.

Utgångspunkten för en biblioteksplan är, enligt Kulturrådets bedömning, att den är en gemensam angelägenhet för alla berörda politikområden, som exempelvis utbildning, vård och omsorg, fritid, näringsliv och kultur. Berörda bibliotek kan vara, förutom kommun- och länsbibliotek, sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek, skolbibliotek och högskolebibliotek. På den regionala nivån kan en biblioteksplan vara en tillgång i det arbete som nu pågår med

regionala utvecklingsprogram (RUP). Kulturrådet medverkar i RUP-arbetet tillsammans med 12 statliga myndigheter.

Kulturrådet vill peka på tre områden där gemensam planering bedöms som särskilt angelägen.

Det första området är funktionshindrades tillgång till kultur, där utgångspunkten bör vara de av riksdagen antagna målen för handikappolitiken, som bl.a. säger att samhället skall utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet. Med sikte på att uppnå full tillgänglighet till kulturinstitutionerna 2010 ger Kulturrådet stöd till bibliotek, museer m.fl. genom inventeringar av tillgänglighet, bemötandebildningar och hjälp med tillgänglighetsplaner.

Det andra området är barns tillgång till litteratur, där biblioteken tillsammans med skola och förskola är viktiga resurser för läsande och språkutveckling. Kulturrådet kan stimulera samverkan genom det stöd till inköp av barn- och ungdomslitteratur som kan sökas av kommunerna. Kulturrådet kan också stödja initiativ inom det läsfrämjande området. Ett villkor för detta bidrag är just samverkan – mellan bibliotek och skola eller mellan andra intressenter.

Ytterligare ett område för gemensam planering är integration och kulturell mångfald. Biblioteken spelar en viktig roll genom att de erbjuder personer med olika kulturell bakgrund litteratur och andra medier information om det svenska samhället, men också möjligheter till kontakt med ursprungslandet.

Som framgår ovan kan Kulturrådet stödja samverkansinitiativ på olika sätt. Kulturrådet bedömer att även läns- och regionbiblioteken inom ramen för sitt regionala uppdrag skall kunna bistå kommunbiblioteken i arbetet med att utveckla samverkan mellan olika bibliotek och stöd när det gäller att upprätta planer för biblioteksverksamheterna.

Frågor och synpunkter kan ställas till följande personer på Kulturrådet:

Cay Corneliuson, tel. 08- 519 264 07, e-post cay.corneliuson@kulturradet.se

Helena Kettner Rudberg, tel. 08.519 264 10, e-post helena.rudberg@kulturradet.se

Ann Wiklund, tel 08-519 264 43, e-post ann.wiklund@kulturradet.se.

Ytterligare information om Kulturrådets verksamhet finns att läsa på www.kulturradet.se

Med vänliga hälsningar

Birgitta Modigh
Avdelningschef
Avdelningen för litteratur och bibliotek